

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ראש השנה לרגלים

(ב' א') משנה: באחד בניסן ראש השנה לרגלים.

(ד' א') (ומקשה) רגלים בחמישה עשר בניסן הוא.

(ומתרץ) אמר רב חסדא: רגל שבו, ראש השנה לרגלים (רגל שהוא בחודש שמתחיל באחד בניסן, דהיינו פסח, הוא ראש השנה לרגלים). נפקא מינה לנודר, למיקם עליה ב"בל תאחר"¹, ורבי שמעון היא.

דתניא: חייבי הדמין (שאמר "דמי עלי") והערכין (שאמרו ערכי או ערך פלוני עלי), החרמין (שהתחייבו לתת חפץ לבדק הבית כחרם), וההקדשות (האומר הרי זה הקדש²), חטאות ואשמות, עולות ושלמים, צדקות ומעשרות, בכור³, ומעשר (בהמה, שהוא שלמי חובה), ופסח (מבאר בגמרא, ה' א', שלמי פסח⁴) -

(4) כיוון שעברו עליו שלושה רגלים (בכל סדר שהוא), עובר בבל תאחר. (2) רבי שמעון אומר: שלושה רגלים כסדרן, וחג המצות תחילה (פסח, שבועות, סוכות). (לכן) נדר לפני פסח, (עובר לאחר) שלושה. (נדר) לפני עצרת (שבועות), חמשה (שבועות, סוכות, פסח, שבועות, סוכות). (נדר) לפני החג (סוכות) ארבעה (סוכות, פסח, שבועות, וסוכות). (3) רבי מאיר אומר: כיוון שעבר עליהן רגל אחד (הראשון), עובר בבל תאחר. (4) רבי אליעזר בן יעקב אומר: כיוון שעברו עליהן שני רגלים, עובר בבל תאחר. (5) רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר: כיוון שעבר עליהן חג הסוכות, עובר עליהן בבל תאחר.

(ה' ב') מנא הני מילי? **דתנו רבנן:** (כתוב בתורה⁵ "פי תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו פי דרש ידרשנו ה' אלהיך מעמך ויהי כף חטא") "פי תדר נדר" - אין לי אלא בנדר (שאמר "הרי עלי קרבן"). נדבה מניין (כגון שאמר "הרי זו עולה", שהוא בבל תאחר)? וליף לה בגזירה שוה.

"לה' אלהיך" - אלו הדמין, הערכין, והחרמין, וההקדשות⁶.

"לא תאחר לשלמו" - הוא (הקרבן עצמו בבל תאחר), ולא חילופיו (ראה להלן).

"פי דרש ידרשנו" - אלו חטאות ואשמות⁷ עולות ושלמים⁸.

¹ ותלה הכתוב איחורו שלושה רגלים. ואשמועין מתניתין שאינו עובר עד שיהא פסח ראשון לשלושתן, שאם עברו עליו שלא כסדרן, אינו עובר. רש"י.

² סתם הקדש לבדק הבית. מאירי.

³ נחלקו המפרשים אם הברייתא עוסקת בבעליו של הבכור המחויב לתתו לכהן, או בכהן המחויב להקריבו. מאירי. ור' להלן.

⁴ שהיה לו קרבן פסח ואבד, והקריב אחר תחתיו, ונמצא הראשון, שהרי הוא קרב שלמים (ר' פסחים צ"ז ב'), ואותן שלמים, אם אחרן שלושה רגלים, עובר.

⁵ דברים, פר' כי תצא, כגכב.

⁶ שהן קדשי בדק הבית, וכולן לה', ואין לכהנים בהן כלום. רש"י.

⁷ שהן נדרשין ממך, שהרי חובה הם מוטלין עליך. רש"י.

⁸ כגון עולת ראייה ושלמי חגיגה שהן חובה, דאלו דנדר ונדבה ברישא דקרא כתיבי, והוא הדין נמי לבכור ולמעשר ופסח, שהן חובה. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

"ה' אֱלֹהֶיךָ" - אלו צדקות ומעשרות ובכור (שפסוק מיותר הוא).

"מְעַמְּךָ" - זה לקט שכחה ופאה (שהן חלקו של עני, דכתיב ביה "אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ"⁹).

"וְהָיָה בְּךָ חֵטְא" - ולא בקרבנך חטא (שאפילו איחר, אין הקרבן נפסל בכך).

אמר מר "לא תִּצְחַר לְשִׁלְמוֹ", הוא (הקרבן) ולא חילופיו. חילופי מאי? אי חילופי עולה ושלמים (כגון אבדה, והפריש אחרת תחתיה, נמצאת הראשונה ונתכפר בה) מקרב קרבי (היא בעצמה קרבן)! אי לחילופי חטאת (שכיפרו בעליה), למיתה אזלא!¹⁰

אלא, מאי חילופיו? חילופי תודה. דתני רבי חייא (מנחות פ' ב'): תודה שנתערבה בתמורתה, ומתה אחת מהן,¹¹ חברתה אין לה תקנה. היכי ליעביד? ליקרב וליקריב לחם בהדה, דלמא תמורה היא! ליקרבה בלא לחם, דלמא תודה היא!

והא, כיון דלאו בת הקרבה היא, קרא למעוטי (מבל תאחר) למה לי?

אמר רב ששת: לעולם למיעוטי חילופי עולה ושלמים, והכא במאי עסקינן כגון שעברו עליו (על קרבן העולה או השלמים) שני רגלים והומם (נפל בו מום), וחיללו (בעליו) על אחר, ועבר עליו (על הקרבן החדש) רגל אחד. סלקא דעתך אמינא הואיל ומכוח קמא קאתי, כמאן דעברו עליו שלושה רגלים דמי, קמ"ל.

שיטות הראשונים

למיקם עליה בבל תאחר: פסקו רי"ד ורי"א ז' כרבי שמעון, ששלושה רגלים כסדרן, וחג המצות תחילה.¹² והרמב"ם פסק כתנא קמא דברייתא, שכיון שעברו עליו שלושה רגלים, אפילו שלא כסדרן, עובר בבל תאחר. והיראים כתב דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב, שמשנתו קב ונקי, שכיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר.¹³

בל תאחר כמעשרות: הקשו הראשונים ממה שקבע עליהם הכתוב זמן ביעור!¹⁴ תוספות ורשב"א תירצו, דהתם בדלא אפרשיה, וכיון שהגיע זמן הביעור, צריך לאפרושיה ולבעריה. ואילו בל תאחר יש רק משהפריש ולא נתן, אע"פ שלא

⁹ שמות כבכד.

¹⁰ מחמש חטאות המתות היא, ופשיטא דלא עבר עליה בבל תאחר. רש"י.

¹¹ שאם היו שתיהן קיימות, מביאן, ומביא ארבעים חלות כמשפט התודה, ואומר: הרי הלחם הזה לשם אותה תודה, ושחיתת התודה תקדש ארבעים כמשפטה. אבל מתה, אין לחברתה תקנה. רש"י.

¹² ואף על גב דאשכחן רבי אליעזר בן יעקב דאמר דברייתא כיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר, וקיימא לן משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ואפילו הכי קיימא לן מחלוקת דברייתא וסתם דמתניתין, הלכה כסתם מתניתין. רי"ד.

¹³ מקורות: רי"ד (פסקיו). ריא"ז (הלכה א, סעי' ט). רמב"ם (פיה"מ; הל' מעשה הקרבנות יד, ג). יראים (ס' שצג).

¹⁴ כדכתיב (דברים, פר' ראה, יד, כח) "מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בְּשָׁנָה הַהוּא וְהִנַּחְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ". ותנן (מעשר שני ה, ו), ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הגיע זמן הביעור.¹⁵ ודעת ריא"ז להיפך, שבל תאחר היינו כשמאחר בהפרשת מעשרותיו. אבל אחר שהפרישם, יכול לעכבן, עד זמן הביעור.¹⁶

¹⁵. עוד כתבו תוספות, משכחת לה כשנתמרח בכרי בין רגל לביעור. ועוד, דאתא קרא דביעור לעבור עליו בשני לאוין. והרשב"א כתב (בשני תירוצים ראשונים), בשלושה רגלים עובר בבל תאחר ובשנה השלישית של שמיטה אם לא נתנן נתוסף עליו עוד עשה דביעור, דכתיב "תוציא את כל מעשר תבואתך". ואי נמי, איצטריך קרא לחייב על זמן הביעור בלא רגלים, וכדתנן בפרק בתרא דמעשר שני, ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור.

¹⁶. מקורות: תוספות (ד' א', ד"ה ומעשרות). ריא"ז (הלכה א, סעי' יא). רשב"א (ד"ה חייבי).